

Наталля Заяц

Яму адгукаецца слова

Зуёнак, В.В. Паміж небам і зямлёй: літаратурна-лінгвістычныя эсэ, эцюды, падарожныя нататкі. Мінск: Беларус. навука, 2009. 266 с.

Васіль Зуёнак вядомы шырокай чытацкай аўдыторыі найперш як лірычны паэт і аўтар буйных ліра-эпічных твораў. Аднак тым, хто сочыць за літаратурна-мастацкай перыёдыкай, добра знаёма яшчэ адна іпастась таленту пісьменніка: на працягу апошняга дзесяцігоддзя ён актыўна асвойвае пражаных жанры, стварае ўласна-аўтарскія (элегіі ў прозе, эцюды). У доўгачаканай кнізе В. Зуёнка “Паміж небам і зямлёю” прадстаўлены ўзоры яго немалога пражаных набывку. Першыя два раздзелы “Тукаючы слова” і “Матылёк” змяшчаюць літаратурна-лінгвістычныя эсэ і эцюды, трэці – “На хвалях лясной дарогі” – у асноўным складаецца з эцюдаў, завяршае зборнік грунтоўны, аб’ёмны твор – нататкі пра падарожжа ў ЗША “Дзесяць дзён другога адкрыцця”, датаваныя 1988 годам.

Усе творы адлюстроўваюць уласцівы пісьменніку спосаб мастацкага мыслення, якое можна акрэсліць як лірычна-філасофскае, эсэістычнае. Тэксты кнігі валодаюць асноўнымі прыкметамі эсэ: ім уласцівы падкрэслены суб’ектывізм у думках і ацэнках, многія з іх невялікія па аб’ёме (гэта датычыць у першую чаргу эцюдаў), маюць вольную кампазіцыю, устаноўку на размоўную інтанацыю, іх мова вобразная і афарыстычная. “Эсэ, – адзначае Г. Кісліцына, – характарызуецца якраз родавай “нявызначанасцю”, “няўлоўнасцю”, якая прымушае гэты жанр увесь час перарастаць свае жанравыя межы. Неакрэсленасць эсэ, закладзеная ў яго прыродзе, дазваляе азначаць гэтым тэрмінам вялікае кола з’яў – ад літаратурнага нарыса да споведзі. Відзмяняючыся ад аўтара да аўтара, эсэістыка наглядна дэманструе ідэю інтэграцыі жанраў” [1, с. 13–14]. У беларускай літаратуры эсэ выступае ў самых розных жанравых мадыфікацыях: так, у творчасці З. Бядулі гэта абразкі, Я. Брыля і Ф. Янкоўскага – лірычныя мініяцюры, у А. Разанава – філасафемы, у Л. Галубовіча – зацемкі, у Ю. Станкевіча – мікрапроза. В. Зуёнак для сваіх твораў, акрамя традыцыйнага тэрміна “эсэ”, выкарыстоўвае паняцце “эцюд”. Аднак пры ўсёй адметнасці і “пазажанравасці” мініяцюры розных пісьменнікаў аб’ядноўвае адно: сэнсава-кампазіцыйнае ядро твораў – заўсёды асоба мастака.

Жанравая дыферэнцыяцыя твораў кнігі “Паміж небам і зямлёю” не строгая і ў пэўным сэнсе ўмоўная (па вялікім рахунку, усе яны – эсэістыка), тым не менш яна ёсць. Як уяўляецца, дэфініцыя “эцюд” прымяняльная найперш да твораў “на вольную тэму”, тэкстам літаратурна-крытычнага характару часцей адпавядае вызначэнне “эсэ”, што падкрэслівае і сам аўтар у некаторых

падзагалоўках (“Паэзіі птушка чароўная: эсэ-трыпціх з эпіграфам «Бушуйнае»”, “Вельмі ўсё проста – як проща...: эсэ прачытання кнігі”).

У эцюдах В. Зуёнак выказвае свае адносіны да пэўных праблем рэчаіснасці. Прычым кола з’яў сацыяльнага і літаратурнага жыцця, закранутых пісьменнікам у мініяцюрах, вельмі шырокае. Творы вызначаюцца праблемна-тэматычнай і жанравай разнастайнасцю: сярод іх пейзажныя замалёўкі (“На хвалях лясной дарогі...”, “Ляцела зярнятка...”), лірыка-філасофскія мініяцюры (“На чоўне месяца...”, “Далёка – блізка...”), этымалага-лінгвістычныя нататкі (“Цівалі”, “Прывезенае і згубленае”), развагі над творамі, ці нават асобнымі словамі з твораў, пісьменнікаў-класікаў і сучаснікаў.

Часта эцюд “вырастае” з аднаго слова, згаданага, прачытанага або нават прыснёнага, з выпадковай фразы, як, напрыклад, мініяцюра “Ёсць разуменне...”: “Зноў – як і ўчора і заўтра будзе, – “мае электрычка”, “мая штодзённая”...

І ў ёй – зноў – звычайная мітусня, “пераходы”... А сёння яшчэ і перадвыходная “звалка”...

Успыхнула спрэчка з-за месца. Нейкі малады хлыст не ўступаў месца бабцы. Яе дзед “зганяў” бэйбуса, а той апраўдваўся: “Я с работы!..”

Самы моцны аргумент “зганяльчыкаў” (а зганялі ўсе суседнеўладкаваныя і неўладкаваныя) прагучаў з вуснаў аднае цёткі: “Беларус бы так не паступіў...”

“Работяга” беларусам быць усё ж не наважыўся. Бог з ім...

Але бачыць Бог: гэце самаўсведамленне (так цётка сцвердзіла) сапраўднага беларуса! Ёсць разуменне сваёй адметнасці, беларускасці: «Беларус бы так не паступіў...»” [2, с. 217].

Узноўлены ў творы будзённым момант жыцця нясе ў сабе прыкметы часу. Прыватная сітуацыя, “эскіз”, накід рэчаіснасці набывае глыбокі філасофскі сэнс, факусе няпростыя пытанні беларускага грамадскага быцця: адносіны да людзей старэйшага пакалення, так званы білінгвізм у нашай дзяржаве, нацыянальная непраяўленасць і інш.

Спалучэнне штодзённага і вечнага, побытавага і ўзвышанага – адметнасць мініяцюры як жанру – прысутнічае ў многіх эцюдах В. Зуёнка. Няпэўныя ўражанні атрымліваюць сэнсавую акрэсленасць і глыбіню. Так, пачутыя пісьменнікам “словы” сустрэчнага хлапчука “А-ва-ва!..” нарадзілі развагі, напоўненыя высокім сэнсам: “«А-ва-ва!..» – іду, ступаю па зямлі.

“А-ва-ва!..” – гляджу ў неба, дзе лёгкай хмаркай віражуюць ластаўкі: збіраюцца ў вырай.

“А-ва-ва!..” – нічога пра гэта не знае малы, не здагадаецца, што наступае восень... Ды і што яму да восені, калі ў яго наперадзе столькі вёсен і летаў. Ён проста радуецца – і ідзе” [2, с. 71].

Разам з тым мініяцюры В. Зуёнка не прэтэндуюць на вычарпальнасць і паўнату, “ісціну ў апошняй інстанцыі”, на што, здараецца, грашаць некаторыя пісьменнікі. Палемічнасць (а яна заўсёды ёсць у эцюдах на сацыяльныя тэмы) ніколі не выпукляецца, творы нагадваюць асабістыя занатоўкі, запісы “для сябе”.

Эсэ і эцюды В. Зуёнка будуюцца пераважна па прынцыпу асацыятыўнасці, што абумоўлівае іх лірычную кампазіцыю. Назвай аднаго з твораў – “Асацыяцыі” – пісьменнік свядома арыентуе чытача на своеасаблівасць тэксту – змест яго ўяўляе сабой складаны асацыятыўны ланцужок. На такой аснове ўзнік і эцюд з метафарычнай назвай “Поўнагалоссе” (у ідэяна-тэматычных адносінах ён выразна пераклікаецца з вершам В. Зуёнка “Адвучылі беларусаў гаварыць па-беларуску...”, дзе думка пра сучасны стан роднай мовы раскрываецца ў сканцэнтраваным выглядзе – мова лірыкі патрабуе лаканізму). “Вольны” жанр прызічнага эцюда дае пісьменніку магчымасць паразважаць, падумаць, супаставіць жыццёвыя з’явы. В. Зуёнак падводзіць да галоўнай тэмы здалёк, узгадвае, як больш за трыццаць год яму даводзілася хадзіць паблізу дзіцячага летніка, дзе на шылдзе “*насуперак зацверджаным нормам арфаграфіі*” было замацавана беларускае поўнагалоссе: “*Дзіцячы аздараўленчы цэнтар Мінскага аддзялення чыгункі*” [2, с. 69]. Аднак неўзабаве шылду змяніла іншая, напісаная па-руску, – знікла слова “цэнтар”, што так усцешвала аўтара. Расповед пра канкрэтны, прыватны выпадак ператвараецца ў роздум над праблемай агульнаацыянальнай: “*Засаромілася «беларуская чыгунка» свайго слова?.. Як бывае з тымі, для каго родная мова з’яўляецца мовай звычайных – будзённых і штодзённых – зносін: апынуўшыся ў больш-менш людным асяроддзі (у транспарце, у краме...) раптам пачынаюць яны, калі іх двое, ужо не размаўляць, а ледзь не перашэптваюцца між сабою, прыглушваюць, прыніжаюць голас, як баючыся роднага слова, прыглушваючы і прыніжаючы тым самым сваю беларускасць, сваю нацыянальную годнасць...*” [2, с. 69–70].

Многія лірычныя творы В. Зуёнка пабудаваны ў форме запытанняў. Дыялагічнасць, прамая звернутасць да рэцыпіента-чытача – характэрная адзнака стылю пісьменніка, творцы экстравертнага тыпу. Гэтая рыса паэзіі В. Зуёнка ёсць і адной з жанравых прыкмет эсэістыкі і выяўляецца ў многіх творах, у тым ліку ў эцюдзе “Поўнагалоссе”. Пісьменнік шукае адказ на няпростое пытанне: калі беларус на поўны голас загаворыць на сваёй мове (“*Калі наступіць яно, беларускае поўнагалоссе?..*”).

Лірычны грунт “малой” прозы В. Зуёнка вельмі трывалы. Калі, напрыклад, мініяцюры А. Разанаваносяць пераважна філасофскі характар, творы С. Дубаўца вызначаюцца публіцыстычнай заостранасцю, то В. Зуёнак у эсэістыцы ідзе шляхам Я. Брыля, прызнанага майстра менавіта лірычнай мініяцюры. Брылёўская школа адчувальная ў многіх Зуёнкавых творах. Эцюды пісьменніка, як і творы яго старэйшага калегі, – гэта “сонечныя промні”, што надаюць звычайным рэчам і з’явам нечаканае асвятленне. У адной з мініячюр Я. Брыль, магчыма, безадносна да якога-небудзь творцы запісаў: “Гэта ўсё-такі надзейнае, гэта застаецца, – словы, абзацы, старонкі, добра зробленыя, умацаваныя разумным сэрцам, якое іх само перажыло, адчула. Каб адчувалі, перажывалі і іншыя” [3, с. 144]. Яго ўласнае слова знайшло эмацыйны водгук у сэрцы В. Зуёнка: народжаныя брылёўскай творчасцю перажыванні выліліся ў надзвычай паэтычны і арыгінальны эцюд “Сонца з-за ліпы”. На гэтую мініяцюру варта звярнуць асаблівую ўвагу з прычыны яе адметнай структуры і родавай сутнасці: яна складаецца з трох розных у жанравых адносінах частак, дзве з якіх праяўляюцца (“Добра працуецца” і “Няцяжка здагадацца...”), трэцяя – вершаваная. Першая – некалькі кароткіх сказаў – уяўляе згадку пра сустрэчу з Я. Брылем: выкарыстоўваецца форма прамога выяўлення аўтарскіх эмоцый, дзённікавая структура. Пачуццё пісьменніка з яшчэ большай непасрэднасцю раскрываецца ў другой частцы, чаму спрыяе форма сяброўскага ліста. В. Зуёнак прама звяртаецца да “бацькі жанру” лірычнай мініяцюры, хоча падзяліцца радасцю ад судакранання з тым жа яго твораў: *“І светла было на душы, і радасна...”*

Такое было чытанне...

А том быў – першы, з пяці братоў – гэтакіх жа асмужана-загарэлых, пазямному дужых і не-нябеснаму ўзнёслых...

А Вам, Іван Антонавіч, чаму пра гэта ўсё кажу, – няцяжка здагадацца...” [2, с. 90].

Як відаць, побач з устаноўкай на гутарковасць, размоўнасць, частка “Няцяжка здагадацца...” надзвычай мастацкая, паэтычная дзякуючы метафарычнасці мовы, выразнаму рытмічнаму малюнку. Эсэістыка прадугледжвае “новае, суб’ектыўна афарбаванае слова” [4, стб. 1247], і слова В. Зуёнка пра творчасць Я. Брыля менавіта такое.

Апошняя частка эцюда – лірычны верш “Снежная імпрэсія”, у які ўводзіцца цытата з Я. Брыля: *“«На цэлым свеце – белы снег, / На ўсіх палях і дахах...» / Ступіць – і то, здаецца, грэх: / Бялынь – як фуга Баха... / <...> Снягоў неразгаданы лёс / На сэрца так нахлыне, / Што плакаць хочацца – да слёз – / Прад гэтаю бялыню... / І Янка Брыль: не ў вершы збег – / Ляціць над прозай птахам: / «На цэлым свеце – белы снег, / На ўсіх палях і дахах...»”* [2, с.

90–91]. Твор напісаны на такім мастацкім узроўні, што дазваляе разглядаць яго як выдатны ўзор сучаснай беларускай эсэістыкі ў яе класічнай, лірычнай плыні.

Дарэчы, гэта не адзіны трыпціх у кнізе: эцюд “Якія бываюць сны” і эсэ “Паэзіі птушка чароўная” таксама маюць складаную структуру. У першым з названых твораў аб’яднаны занатоўкі-ўспаміны “літаратурна-лінгвістычных” сноў пісьменніка, роздумы над этымалогіяй улоўленых у іншым прасторава-часавым вымярэнні слоў і фраз. Эсэ ж уяўляе з сябе “тры ракурсы, тры кропкі, з якіх скіроўваецца позірк на паэзію Рыгора Барадуліна: спачатку агляд панарамны, адчуванне палёту – вышыні і прасторы; потым – адна кніга: як узор, як прыклад, – крыло ў палёце <...>; нарэшце – дзве страфы, дзве пярынкi з крыла – як хораіа, як здорава палюбавацца імі!..” [2, с. 109–110]. Адпаведныя і назвы частак эсэ: “Палёт...”, “Крыло...”, “Дзве страфы, дзве пярынкi...” – лірычныя, узнёслыя, напісаныя не столькі Зуёнкам-паэзіязнаўцам, колькі Зуёнкам-паэтам.

Дыптых “Гукаючы слова”, яшчэ адзін складаны па структуры твор, даў назву цэламу раздзелу. Першае эсэ “Генетычная памяць вобраза” скіроўвае ў бок лінгвістычны, а дакладней, этымалагічны: аўтар шукае “генетычную аснову вобраза, закладзеную ў першаслове”. В. Зуёнак спрабуе ўзнавіць працу “першапаэта”, які надаў вобразам рэчам музычна-гукавую абалонку, з відавочнай асалодай прыслухоўваецца да “размоў” звычайных слоў: “«жыта, пшаніца, ячмень, авёс... – боб (b)» – ці не праўда: як на фоне гэтага «гукавога шэдэўра» (на пачатку звонкіга, з падскокам, а ў канцы прыглушанага падзеннем: «боб») прастукае, праяўляецца шапаткая «мова» жыта, пшаніцы, ячменю (з учэпістым, як вус ягоны, «ч»), аўса (з сонечнай спеласцю яго мяцёлак)...” [2, с. 7]. Капі ў першай частцы твора аўтар выступае дапытлівым этымолагам, то ў другой (“Рыфма, гучная сяброўка...”) выяўляе сябе абазнаным тэарэтыкам літаратуры. Па нашым перакананні, з гэтым эсэ будзе вельмі карысна азнаёміцца кожнаму, хто цікавіцца пытаннямі вершазнаўства: навукоўцу, выкладчыку, студэнту-філолагу. Тэарэтычныя звесткі ў інтэрпрэтацыі В. Зуёнка надзвычай чытабельныя, захопляюць грунтоўнасцю разваг, свежасцю назіранняў (хаця, здавалася б, што новага можна сказаць пра рыфму?), адначасовай навуковасцю і прастатой, папулярнасцю выкладу. Уражвае, кажучы стандартызаванай мовай, багацце ілюстрацыйнага матэрыялу – узорных прыкладаў на самыя розныя віды рыфмовак (аўтар дэманструе сваю феноменальную начытанасць, глыбокае веданне лірычнага мастацтва).

У іншых эсэ В. Зуёнак паўстае ўдумлівым крытыкам і літаратуразнаўцам: тэксты ўтрымліваюць каштоўныя ўспаміны пра сустрэчы з пісьменнікамі і іх мастацкім набыткам. В. Зуёнак разважае над творамі Я. Купалы, Я. Коласа, М. Лупсякова, Я. Брыля, П. Панчанкі, Н. Гілевіча, Г. Бураўкіна, Я. Сіпакова,

Р. Тармолы, Ю. Свіркі, У. Някляева, В. Шніпа, А. Пісьмянкова, а таксама А. Фета, А. Чэхава, Г. Ахматавай, А. Блока і інш., пранікае ў таямніцы іх творчай лабараторыі, спрачаецца з некаторымі момантамі. У шэрагу эсэ В. Зуёнак закранае праблемы мастацкага перакладу, расказвае пра тых, хто і як яго ажыццяўляе (“Музычнае «І»”, “Камп’ютэр з душой васілька”, “Асацыяцыі”).

Даследуючы праблемы сучаснай беларускай крытыкі, В. Каваленка ў якасці аднаго з яе жанраў разглядаў і эсэ – “вольны эмацыянальны водгук на твор, перададзены тонкімі літаратурнымі сродкамі”, дзе характарыстыка мастацкага тэксту “вядзецца часцей за ўсё не ў прамым апісанні, а праз новае вобразнае ўтварэнне, якое ўзнікла як рэха першага” [5, с. 30, 31]. Праз роздум над творамі іншых, праз іх ацэнку В. Зуёнак апасродкавана выяўляе ўласнае разуменне мастацтва – узнікае “новае вобразнае ўтварэнне”. Як правіла, змест літаратурна-крытычных эсэ складаюць развагі В. Зуёнка над набыткам толькі тых аўтараў, мастацка-эстэтычная пазіцыя якіх адпавядае яго ўласным поглядам і адчуванням: *“Звычайна пішаш (ці прыямсі ўзнікае нейкі, ледзь не падсвядомы, сігнал сказаць) пра таго альбо пра тое, што зрабілася ўжо часцінкай тваёй душы”* [2, с. 145]. Крытэрый адбору “матэрыялу” для твораў, такім чынам, становіцца духоўная блізкасць пісьменнікаў. Тым не менш назіранні Зуёнка-паэта і проста чытача над творчасцю класікаў і сучаснікаў не адцягненыя, не абстрактныя, яны спалучаюцца з прафесійным літаратуразнаўчым аналізам, як, напрыклад, у эсэ пра паэзію П. Панчанкі: *“Верш “Край паэтаў”, бадай, самы характэрны, хрэстаматыйна панчанаўскі арганічным спалучэннем, узаемавысвечваннем агульнага праз канкрэтнае і канкрэтнага праз агульнае: лёс чалавека – у лёсе народа, лёс народа – у лёсе кожнага чалавека. <...> Такое ў вершы спалучэнне, скрыжаванне агульна-панарамнага з канкрэтна-дакументальным то геаграфічным, то персаніфікаваным падмацаваннем, пацверджаннем. Прыём быццам рэпарцёрскі. І, натуральна, смелы, нават рызыкаўны для ўжытку паэтычнага... Аднак жа – колькі б ні перачытваў – ёсць усхваляванасць, ёсць паэзія, яе дыханне”* [2, с. 83–84].

Эсэ В. Зуёнка адпавядаюць важнаму моманту, які спрыяе з’яўленню сапраўднай крытыкі: “Твор павінен стаць здабыткам душы крытыка. Але, каб такое здарылася, патрэбна ўнутранае судакрананне з высокамастацкімі творамі” [5, с. 109]. Безумоўна, Зуёнкавы эсэ не “чыстая” крытыка, як нельга лічыць такой, напрыклад, літаратурна-крытычныя творы А. Вярцінскага са зборніка “Высокае неба ідэала”. Ды і артыкулы самога В. Зуёнка, сабраныя ў кнізе “Лінія высокага напружання” (1983), таксама напісаны “на стыку” навукі і мастацтва, прычым апошні пачатак у іх дамінуе, хаця і не захіляе глыбокага

навуковага доследу. Нават падзагалолак кнігі – “Літаратурна-крытычныя нататкі, постаці, роздум” – указвае на эсэістычны характар твораў, свядома абраную аўтарам адвольную форму. Яркі ілюструюць паэтычны стыль зборніка радкі з артыкула, які яго адкрыў і даў назву: *“Ёсць у разведчыкаў зямных нетраў не зусім звычайнае для будзённасці паняцце – вертыкальныя гарызонты. Недзе там, у глыбінях, тояцца скарбы. І каб дабрацца да іх, трэба адолець не адзін такі гарызонт. <...> Ці не так бывае і ў паэзіі?”* [6, с. 3]. В. Зуёнак “тонкімі літаратурнымі сродкамі” імкнецца перадаць сваё разуменне глыбіняў слоўнага мастацтва.

Паэтыка лірызму, уласцівая артыкулам “Лініі высокага напружання”, захавалася і ў творах кнігі “Паміж небам і зямлёй”: мастацкі, “нябесны” погляд у іх спалучаецца з навуковым, “зямным”. Як ужо падкрэслівалася, нярэдка “сюжэт” твораў завязваецца на асацыяцыях, вобразных паралелях. Падобным чынам будуюцца вельмі лірычнае эсэ “Маснічка ў свет суніны...”, прысвечанае А. Якаўлевай, “паэтычныя мроі” якой *“шчасліва сукалі з паэтычнай аўрай роднай вёскі: Ігрушка...”* [2, с. 201]. Лірычны талент паэтэсы В. Зуёнак суадносіць з мілагучным найменнем яе вёскі: *“Прамовіш адно толькі назву – і ўжо ва ўяўленні адразу ўзнікаюць белыя сны ў вясновай квецені. І дзесьці на ўскрайку поля, на мяжы, – летуцення, задумная, светлай аблачынкай – ігрушка...”* [2, с. 201].

Заўважаецца стылістычная роднасць літаратурна-лінгвістычных твораў В. Зуёнка з эсэістыкай М. Стральцова: абодва аўтары выступаюць у першую чаргу як мастакі, творцы паэты, а толькі потым – як літаратуразнаўцы і крытыкі. Думаецца, менавіта таму М. Стральцоў, як ніхто іншы, змог зразумець “загадку Багдановіча”, а В. Зуёнак – адчуць незаўважныя, на першы погляд, але такія істотныя нюансы ў вершах А. Блока (“Чаканне – і нечаканасць...”, “Маска”), убацьчыць “падвойную перспектыву радка” ў творах В. Шніпа (“Згубіцца, каб застацца...”), пачуць музыку гілевічаўскіх строф (“Вы шуміце, бярозы...”).

Змешчаныя ў кнізе літаратурна-лінгвістычныя эсэ і эцюды В. Зуёнка самі ўспрымаюцца як Паэзія, выяўляюць шырокі круггляд і багаты жыццёвы вопыт пісьменніка, сведчаць пра глыбіню яго думкі і літаратурную дасведчанасць, раскрываюць перажыванні мастакоўскай душы.

Асобна варта сказаць пра падарожныя нататкі “Дзесяць дзён другога адкрыцця”, прывезеную з другой паездкі ў ЗША (першая была ў 1985 годзе, калі пісьменнік прымаў удзел у працы 40-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН).

У стылявых і тэматычных адносінах твор вельмі неаднастайны, разнародны. У “літаратурнай” частцы – палеміка з тэндэнцыйнай і павярхоўнай крытыкай як адказ на вызначэнне “правільнасці / няправільнасці” верша “Ніхто

не пачуў...” і твораў цыкла “Пад ценом каменнага лесу: лісткі з амерыканскага блакнота”. У “летапіснай” і “экскурсійнай” – апісанне побыту трох сем’яў, дзе даводзілася гасцяваць вандроўніку, нават са зваротамі ў іх гісторыю; В. Зуёнак праводзіць чытача па вуліцах, музеях, самых розных установах... Шмат увагі надае пісьменнік аповеду пра амерыканскі лад жыцця і амерыканскі характар – у часы СССР, хай ужо і ў перыяд гарбачоўскай перабудовы, гэта было суцэльнай загадкай, – робіць аналогіі, супастаўляе. У публіцыстычна-дакументальных фрагментах – інфармацыя палітычнага і эканамічнага зместу: аўтар разважае пра даўнюю канфрантацыю дзвюх звышдзяржаў, становішча трэціх, паводле савецкай тэрміналогіі, краін, сацыяльна-эканамічны ўклад заакіянскага жыцця, інш. Не абышоўся В. Зуёнак і без філалагічных вышукаў: на гэты раз яго ўвагай завалодала галоўнае амерыканскае слова “бізнес”. Натуральна, не магло ў нататках не аказацца лірычных момантаў (пісаў жа паэт), і ці не самы паэтычны з іх – купанне птушкі галары, сімвала штата Мінесота...

Пры ўсёй стылявой шматфарбнасці твор утрымаецца вельмі цэласна, ад эклектычнасці яго пазбаўляе як моцна выяўлены асобасны, аўтарскі пачатак, так і лейтматыўная думка – пра самакаштоўнасць жыцця і неабходнасць міру для чалавека ўвогуле, не важна, у краіне з якім палітычным укладам ён жыве: *“Жыццё ўсюды і скрозь не запраграмавана – то светлае, то змрочнае, то радаснае, то самотнае, то імкліва-задзірыстае, то раўнадушна-гнятлівае. Жыццё ёсць жыццё...”* [2, с. 264].

Нягледзячы на тое, што пісьменнік глядзіць на Амерыку з савецкага мінулага, нататкі не маюць тэрміну даўнасці: як і ўсё, напісанае В. Зуёнкам, яны адпавядаюць высокаму эстэтычнаму ўзроўню, з’яўляюцца паўнаwartасным прыкладам сучаснай нарысістыкі. Акрамя таго, гэта яшчэ і старонкі чалавечай і творчай біяграфіі нашага вядомага сучасніка, напісаныя ад першай асобы, эксклюзіўна, “без купюр”.

...В. Зуёнак чуйны і ўважлівы мастак. На працягу ўжо больш як сарака гадоў літаратурнага шляху ён шукае, збірае, гукае словы. І словы адгукаюцца яму – з’яўляюцца выдатныя творы самых розных жанраў. Частка пісьменніцкага плёну – прازیчная, – сабраная пад вокладкай яго новай кнігі “Паміж небам і зямлёю”, чакае свайго чытача.

Літаратура

1. Кісліцына, Г.М. Лірычная мініяцюра як жанр беларускай літаратуры / Г.М. Кісліцына. – Мінск : Беларус. навука, 2000. – 118 с.

2. Зуёнак, В.В. Паміж небам і зямлёй : літаратурна-лінгвістычныя эсэ, эцюды, падарожныя нататкі / В.В. Зуёнак. – Мінск : Беларус. навука, 2009. – 266 с.
3. Брыль, Я. Пробліскі : мініяцюры / Я. Брыль. – Мінск : Маст. літ., 1992. – 173 с.
4. Муравьев, В.С. Эссе / В.С. Муравьев // Литературная энциклопедия терминов и понятий ; под ред. А.Н.Николюкина. – М., 2003. – Стб. 1246–1247.
5. Каваленка, В.А. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі / В.А. Каваленка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1977. – 192 с.
6. Зуёнак, В. Лінія высокага напружання : літ.-крытыч. нататкі, постаці, роздум / В. Зуёнак. – Мінск : Маст. літ., 1983. – 183 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ